

Eeva-Johanna Eloranta sd ym.

Lakialoite laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnalle

PERUSTELUT

Vuonna 2003 voimaan tulleen uskonnonvapauslain uudistamisen yhteydessä oppilaiden tunnus-
tuksellisesta uskonnonopetuksesta siirryttiin oppilaiden oman uskonnon opetukseen. Uudistuk-
sessa ei muutettu uskonnonopetuksen sisältöä. Edelleen uskonnonopetuksessamme sisältö jää lii-
aksi oman uskonnon perusteiden varaan.

Vuonna 2003 säädetyn perusopetuslain muutoksen mukaan perusopetuksen järjestäjän on järjes-
tettävä oppilaiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnonopetusta. Elämäkatsomustiedon
opiskelu on mahdollista ainoastaan uskontokuntiin kuulumattomille oppilaille sekä vähemmis-
töuskontoihin kuuluville, mikäli heidän oman uskontonsa opetusta ei ole järjestetty. Mikäli kun-
nan alueella on kolme samaan uskontokuntaan kuuluvaa oppilasta, on kunnan järjestettävä heille
heidän oman uskontonsa mukaista opetusta, jos oppilaiden vanhemmat tai huoltajat sitä vaativat
ja kyseiselle opetukselle on laadittu Opetushallituksen hyväksymät opetuksen perusteet.

Uskonnot muodostavat yhden ehkä kaikkein laajimmalle levinneistä maailman hahmottamisen
muodoista. Uskontojen merkitys yhteiskunnan ja kulttuurin ymmärtämiselle onkin keskeinen tä-
män päivän maailmassa, jossa globalisaatio sekä kansainvälinen liikkuvuus ja vuorovaikutus
koko ajan lisääntyvät. Euroopan näkyvästi monikulttuurisissa valtioissa on havahduttu siihen to-
siasiaan, että monikulttuurisuuden hallinta edellyttää aktiivisia toimenpiteitä valtiovallalta. Vaik-
ka moninaistuminen nähdään periaatteessa positiivisena asiana, samalla siitä ollaan oltu enene-
vässä määrin huolestuneita. Useassa Euroopan valtiossa onkin jouduttu toteamaan, ettei maahan-
muuttajien integroituminen ole onnistunut odotetusti. Etenkin kantaväestön ennakkoarvot ovat
olleet integroitumisen esteenä. Eräänä ratkaisuna tilanteen parantamiseksi on ollut lisätä koulu-
jen opinto-ohjelmiin kulttuurien välistä ymmärrystä edistäviä sisältöjä. Uskonnonopetuksella on
katsottu olevan suvaitsevaisuuden ja ymmärryksen lisäämisessä keskeinen rooli. On tärkeää, että
koulu tarjoaa oppilaille mahdollisuuden ymmärtää niin omaa kuin muitakin uskontoja ja elämän-
katsomuksia suhteessa toisiinsa sekä laajemmin suhteessa kulttuuriin ja yhteiskuntaan.

Selvää on myös, että oman uskon syvälinen ymmärtäminen edellyttää mahdollisuutta tarkastella
sitä suhteessa erilaisiin läheisiin ja kaukaisempiinkin maailmankatsomuksiin. Tämä on erityisen
tärkeää myös lasten ja nuorten suvaitsevaisuuden kehittymisen näkökulmasta katsottuna. Nykyis-
tä järjestelmäämme ei edellä mainitussa valossa voidakaan enää pitää tarkoituksenmukaisena.
Siksi peruskouluissa tulisi siirtää kaikille uskontokunnasta riippumatta yhteiseen uskontotie-
don ja etiikan oppiaineen opetukseen, uskonto- ja katsomustiedon oppiaineeseen, jossa käsitel-

Lakialoite LA 49/2015 vp

lään laajasti eri maailmankatsomuksia ja uskontoja sekä oppilaiden omasta elämästä nousevia uskontoon, suvaitsevaisuuteen ja ymmärrykseen kytkeytyviä sisältöjä. Tähän uskonto- ja katsomustiedon oppiaineeseen kuuluisivat arvokasvatuksen ja etiikan osa-alueiden lisäksi eri uskonnot ja maailmankatsomukset, painopisteenä oma valtauskontomme evankelis-luterilainen kristin-usko. Tällaista lähestymistapaa sovelletaan Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Englannissa sekä osassa Saksan osavaltioita.

On myös huomattava, ettei suomalainen järjestelmä vastaa Euroopan neuvoston 2000-luvulla antamaa suositusta, jonka mukaan uskonnonopetuksen tulisi olla lähtökohdiltaan akateemista. Euroopan neuvoston kannan taustalla on ajatus siitä, että tieto ja ymmärrys maailman uskonnoista ja katsomuksista osaltaan ehkäisevät kulttuurien välisten konfliktien syntyä. Samalla uskonnon opiskelun uskotaan tukevan historiallista ja kulttuurista lukutaitoa.

Kaikille yhteinen uskonto- ja katsomustiedon opetus toisi mukanaan monenlaisia hyötyjä. Tässä oppiaineessa olisi uskontokunnista riippumatta sama kohtelu kaikilla oppilailla, mikä edistäisi opetuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tällä hetkellähän kaikkien oppilaiden oman uskonnon opetusta ei voida edes järjestää. Nykytilanteessa myös paineet opetettavien uskontojen määrän lisäämiseen kasvavat jatkuvasti, esimerkkeinä bahai, mandealaisuus ja buddhalaisuus jne. Talimi-hindulaiset ovat juuri ilmaisseet halunsa omaan uskonnonopetukseen, sillä Vantaan kaupungin tarjoama Krishna-opetus ei vastaa heidän tarpeitaan. Samoin Helluntaikirkko on ajoittain ollut kiinnostunut oman uskonnon mukaisen opetussuunnitelman laadinnasta. Samalla ongelmat opettajien saatavuuden ja pätevyyden suhteen tulevat aiempaa vaikeammiksi. Kaikille yhteisessä uskonto- ja katsomustiedon opetuksessa ei tarvitsisi enää turvautua koulun ulkopuolisiin opettajiin.

Nykytilanteessa muiden uskontojen opetus on opettajalle myös erittäin haastavaa. Miten määrittellä vaikkapa yleisislam? Se myös aiheuttaa huoltajien keskuudessa voimakkaita tunteita, jotka toisinaan näkyvät opettajan työrauhan häirintänä tai mahdollisesti jopa hyökkäyksenä koko järjestelmää vastaan. Suomen 70 000—75 000 islamilaista muodostavat harvinaisen heterogeenisen ryhmän. Asiaa on tutkittu monikulttuurisessa lähiössä Turun Varissuolla, josta tutkimuksen mukaan löytyvät sunnat, shiitit ja liberalisoituneet. Näin ollen nykyinen yleisislamin opetus ei sovi kaikille lasten erilaisen uskonnollisen taustan vuoksi. Myös venäläiset ortodoksit ovat esittäneet, että heidän pitäisi saada Venäjän patriarkaatin mukaista opetusta. Osa Suomessa asuvista Venäjän patriarkaattiin kuuluvista ortodokseista on ottanut lapsensa pois suomalaisesta ortodoksisesta uskonnonopetuksesta.

Kaikille yhteinen oppiaine vähentäisi myös opetuksen sirpalemaisuuksia ja helpottaisi työjärjestyksen laadintaa kouluissa. Samoin opetussuunnitelmien laatiminen yksinkertaistuisi, kun tarvittaisiin vain yksi opetussuunnitelma. Lisäksi oppimateriaalikysymykset olisi helppo hoitaa koulukohtaisesti muiden oppiaineiden tavoin. Kaikille yhteinen uskomus- ja katsomustiedon opetus voidaan järjestää oppilaan omassa koulussa, kullekin vuosiluokalle erikseen tarkoituksenmukaisissa ryhmissä, mikä tuo selkeän parannuksen nykytilaan. Nykyiset opetusryhmät ovat joissakin uskonnoissa ja elämäntietämisessä myös pedagogisesti toimimattomia, kun eri koulujen oppilaat kootaan samaan opetustilaan esimerkiksi vuosiluokilta 1—6.

Lakialoite LA 49/2015 vp

Nykyinen katsomusaineiden valintajärjestelmä on mutkikas, ja lakia jopa kierretään valinnoissa. Toisaalta katsomusainetta myös vaihdetaan hämmästyttävän usein, jopa moneen kertaan opetusjärjestelyjen mieluisuuden mukaan, vastoin järjestelmän tarkoitusta. Uskontojen moninaisuuden kasvaessa tarpeet oman uskonnon opetukseen tulevat tulevaisuudessa yhä lisääntymään. Lisäksi voi perustellusti kysyä, missä määrin kuntien ja valtion tulee tukea eri uskontokuntien kasvatus-tehtävää.

Nykyinen uskonnon opetuksen toteutustapa ei tue dialogia eri uskontojen parissa elävien lasten välillä, vaikka uskontoihin liittyvät kysymykset tulevat koko ajan tärkeämmiksi yhteiskunnan monikulttuuristuessa etenkin pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa. Suomessa asuu jo 70 000—75 000 islamilaista, joten heitä on jo enemmän kuin ortodokseja, joita on 61 000. Arvo-kysymykset korostuvat samalla, kun uskonto näkyy lasten arjessa ja elämänpiirissä yhä enem-män etenkin monikulttuurisimmilla alueilla. Tärkeisiin kysymyksiin, kuten ihmisenä kasvami-sen ja elämänhallinnan pohdintaan yhdessä koko luokan kanssa, on nykyisin liian vähän mahdol-lisuuksia. Nykytilanteessa luokan oppilaat hajoavat erilleen, kun käsitellään tärkeitä maailman-katsomuksellisia, kasvatuksellisia, moraalisia ja eettisiä kysymyksiä, vaikka niiden pohtiminen olisi hyvä tehdä koko luokan ja kaikkien eri uskontokuntiin kuuluvien oppilaiden kanssa yhdessä kaikille yhteisen oppiaineen tunnilla.

Lopuksi todettakoon, että tällä hetkellä Suomen Eurooppa-koulussa opetetaan uskontoa yhteise-nä oppiaineena, jonka lähtökohta on uskontotieteellinen. Kokemukset tästä ovat olleet erittäin po-sitiivisia. Myös Kulosaaren yhteiskoulussa toteutettu uudistus, missä yläkoulussa opetetaan eri uskontoja ja elämänskatsomustietoa samassa opetusryhmässä, on saanut paljon positiivista palau-tetta oppilailta ja heidän vanhemmiltaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan perusopetuslain (628/1998) 13 §, sellaisena kuin se on laissa 454/2003, ja muutetaan 11 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 453/2001, seuraavasti:

11 §

Opetuksen sisältö

Perusopetuksen oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään, kaikille yhteisinä aineina äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä, vieraita kieliä, ym-päristöoppia, terveystietoa, uskonto- ja katsomustietoa, historiaa, yhteiskuntaoppia, matematiik-

Lakialoite LA 49/2015 vp

kaa, fysiikkaa, kemiaa, biologiaa, maantietoa, liikuntaa, musiikkia, kuvataidetta, käsityötä ja kotitaloutta. Opetus voi perustua, sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään, erilaajuisiin oppimääriin. Perusopetuksen järjestäjä voi 7 tai 8 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehävän mukaisesti poiketa tämän momentin säännöksistä.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 17.11.2015

Eeva-Johanna Eloranta sd
Olli-Poika Parviainen vihr
Anna Kontula vas
Hanna Sarkkinen vas
Hanna Halmeenpää vihr
Susanna Huovinen sd
Jukka Gustafsson sd
Silvia Modig vas
Kari Uotila vas
Paavo Arhinmäki vas
Li Andersson vas
Annika Lapintie vas
Markus Mustajärvi vas
Jari Myllykoski vas
Matti Semi vas
Aino-Kaisa Pekonen vas
Jani Toivola vihr
Eva Biaudet r
Sanna Marin sd
Maarit Feldt-Ranta sd
Joona Räsänen sd
Sirpa Paatero sd